

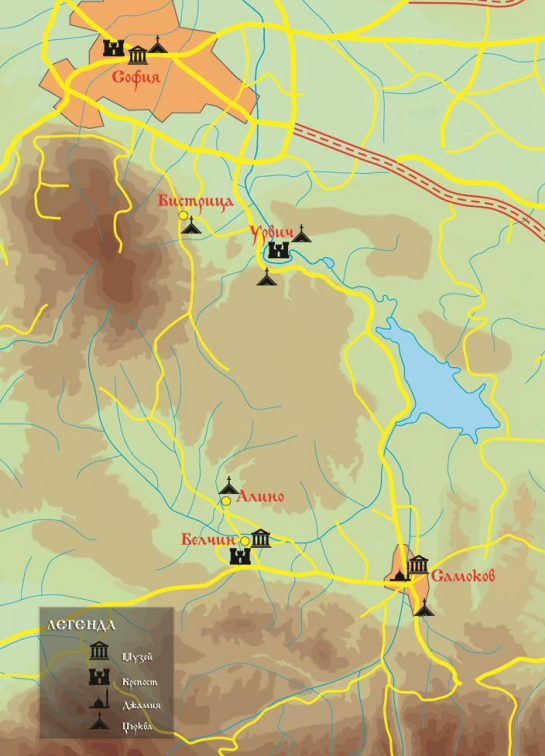
СОФИЯ
2019

Урвич-
древният страж на пътя
София-Самоков

Пътеводител

София

Вратца

Урвич

Алино

Белчик

Гамокв

ЛЕГЕНДА

Църкв

Крепост

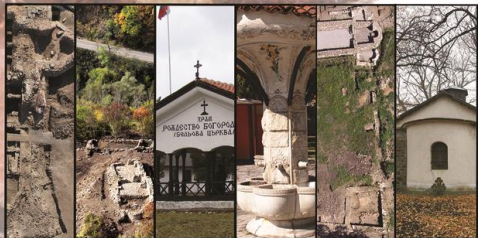
Джамия

Църква

Ако решите да посветите своя уикенд за пътешествие по историческите места край нашата столица София, то непременно ви е нужна помощ за да се ориентирате в многобройните древни паметници. През средновековието тук се оформя цял ансамбъл от крепости и манастири, наричан често Софийската Света Гора.

Един от най-атрактивните маршрути е на запад по Живописното дефиле на река Искър към Самоков. В него историята блика от всяко кътче. Безспорен бисер е средновековният пазител на София обвитият в мъгли и предания тайнствен замък Урвич. Нека поемем и ние по този път, който може да бъде изминат буквално за един ден.

Сердика-любимият град на император Константин Велики

Преди да тръгнем на път - няколко думи за самата София. Тук съществува тракийско селище, което след идването на римляните се превръща в град под името Сердика.

Според открит при разкопки на Западната му порта надпис при императорите Марк Аврелий и Комод през II в. той получава яки крепостни стени. Градът бурно се развива през първите векове на новата ера, откогато са едни от най-величествените запазени сгради.

Това са Източната порта, Амфитеатърът, великолепната катедрала „Св. София“, ротондата „Св. Георги“, останките от величествена базилика и една от главните улици в близост до нея.

През 272 г. Сердика вече е средище на провинция Въртешна Дакия, а през IV в. е любим град на император Константин I Велики и едва не става столица на Римската империя.

Всички споменати обекти са в централната част и са удобни за посещение.

В последните години при строежа на метрото и преустройството на улици се провеждат огромни по мащаб археологически проучвания.

Забележителни са подновените в 2011 г. разкопки на Западната порта, намираща се между улиците „Княз Борис I“, „Джордж Вашингтон“, „Трапезица“ и „Пиротска“.

Тук се намират останки на сгради от I до началото на VII в., когато портата е частично зазидана.

Уникални са откритите през 2012 г. подови мозайки от раннохристиянския период с площ от 40 кв. м. Украсата е от цветни розети, малтийски кръстове, плетеници от ромбове и многоъгълници. Друга любопитна находка е колекцията стъклени и глинени съдове от римската епоха, извадени от дълбок кладенец.

В края на VI - началото на VII в. градът е разрушен. В гъсто застроените някога квартали живеят малко хора, които обитават паянтови постройки. Тогава наричат селището със славянското име Средец. В X-XIII в. районът на днешния бул. „Княгиня Мария-Луиза“ е само периферия на селище.

Подовата мозайка на античната базилика

Вход на античната Сердика

Проучването на кладенеца със съдовете

Вероятно животът се премества към полите на планината Витоша, където се намира забележителната Боянска църква с уникални фрески от XI-XIV в. Градът се въздига отново в XIV в., когато там се строят нови жилищни и занаятчийски сгради. Изработвани са кухненски и луксозни керамични съдове, изделия от желязо и цветни метали.

Археологическите разкопки дават интересни данни и за османския период. В централната част се откриват останките на две неголеми църкви с некрополи около тях от периода XV-XVII в.

Южният храм продължава да действа до последното десетилетие на XIX в. Заедно със запазени храмове от това време като „Св. Петка“ и „Св. Спас“ те показват, че християнството запазва позиции в старата София. Този извод се подкрепя и от два важни манастира в днешните софийски квартали Драгалевци и Кремиковци, изписани с чудни фрески през XV в.

Промените в градоустройството на София зачестяват в края на XVI в. В близост до Бана баши джамия са построени кервансарай и известният Софийски безистен.

През Възраждането там се разполагат многоетажни сгради, които съчетават жилищни и търговски функции. Успоредно с това се подобряват уличната настилка и водоснабдяването със сложна мрежа от глинени тръби.

Църквата «Св. Петка Самарджийска»

Национален Археологически Институт с Музей към БАН. Входът към експозицията в Буюк джамия

Входът към криптата на църквата «Св. София»

Раннохристиянска гробницата на Хонории пред църквата «Св. София»

Урвич и съкровищата на цар Иван Шишман

Вече сме излезли от София през Горубляне, пресичаме Околовръстното шосе и пътуваме покрай красивото Панчаревско езеро. След култовото Кокалянско ханче пътят навлиза в клисурата между планините Плана и Лозенска, лъкатушейки покрай бързия Искър.

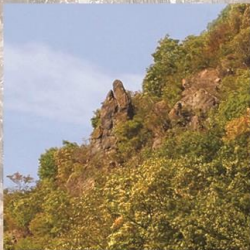
На около 5 км вляво е Паметникът на построилите шосето трудови войски, където спираме.

Тръгваме пеш през гората по приятна пътека, която бавно се изкачва нагоре. А мислите ни се връщат няколко столетия назад...

Смутните години от втората половина на XIV в. Както пише атонският монах Исаия, нахлулите на Балканите османски пълчища се пръскат като птици из цялата земя, опожарявайки и колейки всичко живо. Един ден турците достигат до крепостта Урвич, намираща се в Искърското дефиле недалеч от София. В нея е самият цар Иван Шишман заедно с болярите си.

Дълго време нашествениците се опитват да я превземат, но защитниците ги отблъскват. Тогава те откриват една местна жена на име Ведена, която им показва слабо то място на твърдината. Така те влизат вътре, а Господ за наказание вкаменява Ведена.

Съкровището от Урвич

Царят обаче разбира за предателството и се оттегля към Самоков с част от войската си. Болярите му го съветват преди това да зарови съкровищата си под Урвич. После пробиват планината и пускат водите на Искър да минат отгоре. Водата залива дупката с имането и я заличава напълно. Към Самоков турците застигат Иван Шишман и го посичат, а съкровищата остават в земята.

Това е едно от многобройните предания за легендарната крепост Урвич край софийското село Кокаляне. Става дума за големия цикъл народни сказания за Иван Шишман и брат му Асен (Ясен), бранили по тези места българската свобода срещу османските завоеватели.

Отглас от тези трагични събития има дори в „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски, който пише за крепостта Урвич, където търновският цар седем години се укрива заедно с болярите си.

Изследването на оскъдните исторически извори от епохата показва, че в приказките се крие значителна доза истина. Около 1369 г. Византия, България и разпокъсаните сръбски държавици се обединяват срещу османската заплаха.

Султан Мурад I обаче се оказва прозорлив и започва да ги разгромява поотделно преди войските им да се съединят. Така след като разбива ромеите при Одрин и сърбите на Черномен, в края на 1371 г. султанската армия се насочва към Средец.

Хрониките разказват, че след ожесточена съпротива на Траянови врати, българските отряди отстъпват в теснините между София и Самоков. Те дават решително сражение на Чамурлийското поле, което днес се намира на дъното на яз. „Искър“.

Войните са водени от братя на Иван Шишман, Иван Асен V, който е същият Ясен от легендите. Според данните от частично запазен надпис от Търновград, той загива в битката, но успява да отблъсне нашествениците на юг.

Именно в тези драматични събития е и мястото на крепостта Урвич, имаща ключово положение към подстъпите на София. Нейното археологическо проучване започва преди почти половин век, когато проф. Димитър Овчаров прави първите разкопки заедно с група ученици.

По-късно изследванията се разширяват и в няколко кампании са проучени значителни части от укрепителните съоръжения, както и крепостната църква „Св. Илия“.

След това поради липса на финансиране разкопките замират за 30 години. През 2008 г. са намерени известни средства, с които се разчистват разкритите отпреди руини. Но същинското подновяване на проучванията става през 2011-2012 г., когато авторите на този пътеводител печелят проект по програмата за развитие на културата на Столична община.

Църквата Св. Илия

Разцветът на Урвич е през XIII-XIV в., макар първите укрепления вероятно да са възникнали още в IV-V в. Стените на средновековната крепост са запазени сравнително добре, подсилени са с мощни кули, а в най-високата част се е издигала цитадела.

Съобразно изискванията на епохата те са градени от речни камъни, свързвани с бял хоросан и подравнени с дървени греди. Постепенно по склоновете на хълма се оформят подградия, които предстои да бъдат изследвани.

Засега най-интересната открита сграда е храмът „Св. Илия“. Тя е построена в XIII в. и първоначално представлява проста двускатна сграда. През XIV в. е разширена и е издигнат купол. Тогава тя е изписана с прекрасни фрески във високия палеологов стил. Археолозите събират буквално парченце по парченце пръснатите в насипа стенописи. Така е възстановено забравеното творчество на български художник, живял през XIV в. по времето на великия Джото. Днес тези неповторими творби могат да се видят в Националния исторически музей.

Най-важната находка през кампанията от 2011 г. са 18-те сребърни монети с образа на цар Иван Александър (1331-1371), открити в притвора на църквата. Те са останките от голямо съкровище, което, за съжаление, е ограбено от иманяри, буквално преорали древния храм през изминалите 30 години. Но и остатъците от него са с огромна историческа стойност.

Част от монетите са леко орязани съобразно станалата през 1365-1371 г. девалвация. При други пък край образа на Иван Александър е изписано името на новия цар Иван Шишман, дошъл на престола през февруари 1371 г. Това показва, че съкровището е укрито през 1371-1372 г. и по време на трагичните събития след битката край София и превземането на Урвич.

Явно неговият собственик е убит и не е могъл да се върне за монетите. Така археологията по интересен начин хвърли светлина върху народните легенди за изчезналите съкровища на цар Иван Шишман.

И един любопитен за днешните туристи факт. Крепостта е свързана с началото на организираното туристическо движение в България. Когато съзателят му Алеко Константинов прави с приятели през 1889 г. своето прочуто изкачване на Черни връх, той тръгва именно от древната твърдина. Тогава е основан и клуб „Урвич“.

Манастирът на Паисий Хилендарски в Урвич

При всички търсения на археолозите в основата е изключително важният пасаж от прочутата „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски: „И седем години стоял цар Шишман в Средец и покрай Искър. Имал манастир Урвич със силна крепост, наоколо го ограждала вода. Така с малко войска търновските велможи преживели тук и се криели от турците. Когато турците превзели от крал Вукашин охридската земя и го поробили и надвили, и тук окончателно заробили и погубили цар Шишман и войската и българските велможи“.

Известно е, че първият български възрожденец следва в писанията си книгата на бенедиктинския монах Мавро Орбини. Там се споменават познати на всеки имена на градове като София, Видин, Одрин. Единственият локален топоним е Урвич. Това навежда на мисълта, че Паисий, който, според собствените си думи, бил от „Самоковска епархия“, е добре запознат с историята на това място.

Урвич пада окончателно под османска власт заедно със София в края на 70-те години на столетието. Но какво става с него след това? Лаконичното сведение на Паисий говори за продължил да съществува манастир на това място. За същото свидетелстват случайните находки, както и едно уникално съкровище от фондовете на Националния археологически музей. То е откупено през 1983 г. от английския учител Джон Бърнип и после е дарено на България. Състои се от 22 накита от злато и сребро. Всички те са сватбени украшения и датират от XVI-XVII в.

Така постепенно се оформя хипотезата, че след XV в. край църквата „Св. Илия“ на някогашната крепост Урвич възниква манастир, станал част от Софийската Света Гора. В археологията обаче предположенията задължително трябва да бъдат доказани.

Радостта на учените е огромна, когато през 2011 г. се попада на оградната стена на обителта и на едно помещение, датирано отлично със сребърна монета на полския крал Сигизмунд III Ваза от 1588 г.

За разлика от градежите на хоросан през по-ранните периоди, всички по-късни строежи са правени със спойка на кал. Голлямо количество керамика, монети и други находки подкрепят факта, че това е споменатия от хилендарския монах манастир. Но това е само прелюдия към откритията през октомври 2012 г.

След като се разчиства ниската растителност, на земната повърхност се очертават насипи, оформили се след срутването на сградите. А няколко седмици по-късно археолозите вече се възхищават на прекрасната архитектура на Урвичкия манастир.

От запад е открит целия хранителен блок с дълга 12 м трапезария, магерница (кухня) и складови помещения. От юг пък започва да се проучва жилищното крило, от което до момента са разкрити две от монашеските килии.

Българските манастири са пострадали най-много от иноверското нашествие. Още по-драматични са вековете на робството, когато завоевателите дълго не разрешават поправката на старите храмове. Затова големите манастири като Рилския, Бачковския, Троянския притежават предимно сгради от XIX в.

Ето че сега може да се види автентичния облик на една обител от XV-XVII в. И наистина изненадват строителните знания на архитектите, майсторството при зидането на масивната кухненска пещ, отоплителните печки в килиите и трапезарията.

Особено впечатляваща е трапезарията. Според големината ѝ монасите са били не по-малко от 40-50 на брой. Както се полага при общежителните манастири, тя има пряка връзка с църквата, откъдето иноците идвали под строй. Трапезарията е унищожена при огромен пожар, сложил край на живота в обителта. И точно под падналите керемиди се откри ценна находка, определяща времето на нейната гибел – медна монета на султан Сюлейман II (1687-1691).

Това са години на драматични събития за Европа. През 1683 г. войските на Свещената лига разгромяват османците при Виена и слагат началото на края на тяхната империя. Австрийските войски настъпват стремглаво, превземат Белград, Ниш, Пирот и достигат на тридесетина километра от София.

Християните в Западна България са обнадеждени и избухват редица въстания, сред които най-значителни са Чипровското и бунта на Карлош в Македония. За съжаление австрийците са принудени да се оттеглят и започват тежки репресии. Изгорени са много християнски светини, сред които и Урвичкия манастир.

Една разходка из околностите на Урвич

Изглежда обаче манастирът продължава да съществува и след гибелта си. Вероятно оцелели монаси спасяват част от ръкописите и утварите и основават нова обител високо в планината срещу някогашната крепост Урвич.

Днес тя е известна като Кокалянски манастир „Св. Архангел Михаил“. Може би младият Паисий посещава това свято място и там се запознава със съдбата на старата твърдина.

Ние също без проблем може да се изкачим на отсрещното възвишение. Обителта е разположена в Плана планина, в подножието на връх Манастирище (1338 м). Наличните данни показват, че „Св. Архангел Михаил“ е построен приблизително по времето, когато загива Урвичкият манастир. Той също страда от иноверците и е опожаряван на два пъти.

През 1858 г. разрушената преди църква е обновена от монах Хрисант, а в самия край на XIX в. е построен днешния голям храм. Сега към него са добавени двуетажни жилищни и стопански сгради, параклиси и камбанария, а целият комплекс е ограден с висока 2 м стена.

Църквата има и чудни фрески от 1896 г., изпълнени от самоковския майстор Никола Образописов.

Манастир Св. Николай Чудотворец

Манастир Св. Архангел Михаил

В Кокалянския манастир са пазени доста паметници, които може би са донесени от старата обител на Урвич. Днес те се съхраняват предимно в Църковно-историческия музей в София. Сред тях е малка сребърна кратунка за пиене, която мнозина учени отнасят към XIV в. и свързват с името на цар Иван Шишман.

Много интересни са и произхождащите оттам ценни ръкописи като Кокалянското евангелие, писано от Йоан Кратовски през 1579 г. Една от книгите пък направо носи името Урвички сборник и също е изпълнена през XVI в. Той съдържа 50 листа със сведения за поклонници, беседи и четири похвални слова за архангелите Михаил и Гавриил, включително и Похвалното слово от Климент Охридски.

В околността на старата крепост има още един манастир, за който се предполага, че е построен върху основите на стар средновековен храм. Обителта „Св. Николай Летни“ е само на десетина минути пеши път от руините на твърдината и е много живописна.

Останките ѝ са намерени по чудотворен път от феномена Бона Велинова от село Григорево едва през 1929 г. В XX в. е обновявана с дарения на два пъти през 1938 г. и 1996 г.

Време е да напуснем незабравимия Урвич и да се отправим към Самоков. По пътя минаваме покрай цяла верига от крепости, охранявали някога важния път. До с. Пасарел са Ръвулското и Еврейското калета, които още не са проучвани от археолозите.

Непосредствено под стената на яз. „Искър“ и при с. Долни Пасарел е изоставеният манастир „Св. Апостоли Петър и Павел“. За съжаление църквата е в окаяно състояние, макар да е украсена с фрески от 1877 г.

Продължаваме пътя си покрай брега на голямото изкуствено езеро и на 7 км от Самоков достигаем до с. Широки дол. За останките от близката средновековна крепост разказва красива балада, свързана и със съдбата на Урвич. След превземането на твърдината край Искър цар Иван Шишман се отскубва с част от войската и се отправя към Самоковското поле.

Той се укрепява в Широкодолското кале и приема сражението пред стените му. Битката става в местността Режана и този път българите са напълно разгромени, а повечето - избити. Царят се опитва да се скрие в крепостта, но турците проникват вътре през Бойната падина. После Иван Шишман бяга към Рила, където османците го застигат и убиват.

Крепостта се намира на километър от селото и на хълм, разположен край речичката Палакария. Проучванията показват, че тя има два ясни периода – ранновизантийски (V-VI в.) и старобългарски (XII-XIV в.) Укреплението е с близък до правоъгълник план с кули по ъглите. По склона на възвишението се забелязват останките на църквата „Св. Спас“, взривена след 1944 г.

По улиците из възрожденския Самоков

Ето че вече сме в Самоков, намиращ се само на 55 км от София. Днес той е сравнително малко селище, но в края на XIX в. е проспериращ икономически град. От него произхождат повече от 150 възрожденци - художници, писатели, видни търговци и занаятчии. Казват, че когато софиянци газели кал по сокаците, самоковлии крачели по добре павирани с калдаръм улици.

Най-ранното споменаване на Самоков е от 1455 г., а през 1515 той е вече център на кааза и малко по-късно става касаба (малък град) с около 1000 данъкоплатци. Тогава го посещава венецианският пратеник Джакомо Соранцо, който го нарича „terra grande“ (1575), а според Марино Кавали (1560) той е една „хубава земя“. Тези отбелязвания са важни за Самоков, тъй като през XV-XVI в. Венеция има население от половин милион души, а Виена е била голяма колкото Пловдив.

Какво може да се види днес от великолепните възрожденски строежи в Самоков? Малко хора знаят, че през XVIII в. Самоков бил ограден с ровове и стени с кули и бойници, като двете врати на крепостта се затваряли вечер.

Най-известната градска порта била т.нар. Маркова капия, през която се излизало на „Царския път“ към София.

В духа на тогавашното време в града имало четири големи джамии, като две от тях се разполагали на чаршията. На централния площад е издигната най-красивата чешма, станала символ на града. Тя е построена през 1660 г. по поръчка на емина на султанската кухня Мехмед ефенди. Изградена е от каменни блокове в мавритански стил.

Представлява четириъгълна постройка с чучури от всички страни, от които и днес тече вода. В декорацията ѝ има и два загадъчни елемента - каменна къщичка за птици и една „зенгия“ (халка). По преданието това е обичата на Крали Марко.

На възрожденската чаршия в центъра на Самоков се разполагали 694 дюкяна, 76 кръчми, 34 фурни и 26 хана. Запазени паметници на възрожденската архитектура са Есовата, Босевата, Сарафската и Образописовата къщи, като всички градски сгради от онова време имали домашна баня (хамам).

През XVIII в. в Самоков поддържат метоси атонските манастири Зограф, Хилендар, Ивирон, както и Рилската обител. В тях отсядали таксидиоти (монаси-изповедници), които събирали помощи за богоугодни дела. Девическият манастир „Покров Богородичен“, наричан още Самоковски женски метох, пази легендата за спасяването на града от Св. Богородица.

Каменната му църква и манастирската трапезария са издигнати през 1837-1839 г., а дворът е обграден с висок зид. В средата на XIX в. там живеят повече от сто монахини и послушнички. Предполага се, че църквата е дело на тревненския първомайстор Димитър Сергъев. Творби на самоковски майстори са позлатените резби на иконостаса и впечатляващите царски двери, както и балдахина над Светия престол и другите църковни мебели.

От мюсюлманските храмове до наши дни е запазена единствено Байракли джамия. Наричана още Йокуш джамия („Джамията при стръмнината“), през 1845 г. е преустроена от Мехмед Хусреф паша в памет на майка му - българка от село Шишманово.

Според преданието Мехмед Хусреф паша поставя на купола на джамията кръст и полумесец - за да почете майка си и за да не обиди баща си.

Целият облик на Байракли джамия е образец за синкретизма в архитектурата на Балканите. Най-голям интерес предизвиква стенописната украса от растителни мотиви, като в михраба (нишата, която показва в каква посока се намира Мека) е изобразена сграда.

Тя е нарисувана с минарета, но според легендата това е изображение на Рилския манастир. При реставрацията под мазилката на тавана се откриват също чертеж на църква и три имена: Иван, Ристо и Косто. Предполага се, че това са самоковските зографи Иван Иконописец, Христо Иовевич и Коста Вальов.

Църквата на метоха «Покров Богородичен»

Входът на Байракли джамия

Самоков се развива и израства като производствен център. Историците често го наричат „Манчестър на Балканите“. Според едно мнение от 1860 г.: „Три неща не могат да се купят с пари в Самоков: дюкян в абаджийската чаршия, видня или мадан и емирство (благородническа титла)“. Дори самото име на града идва от инструментите на железарското производство-„самоковите“. Успоредно с това векове наред Самоков е център на духовна епархия и на активен религиозен живот.

За него Константин Иречек казва: „Самоков в последните десетилетия било едно от важните огнища на християнската образованост във вътрешността на полуострова“. Освен това градът впечатлява с богатата си мюсюлманска култура, а евреите внасят архитектурен колорит в оформянето на неговата идентичност.

Белбова черква пази образите на българските светци

В „Български алманах“ от 1893 г. се разказва, че Белбова черква е построена още преди образуването на днешния Самоков, а при „...нашествието на турците, жителите от Ново село укопали църквата със земя, покрили я с бусе (чимове) и посадили отгоре дърво... И така почти през цялото робство тази черква...била зарита и едва...при избухването на черковния въпрос тя е била разкопана и съвършено поправена...“.

При разкопките е установено, че най-ранната църква е издигната през V-VI в., а през XII-XIII е възстановена като гробищен параклис. В двора ѝ е проучен голям некропол, в който са открити множество великолепни накити от средновековието.

Най-любопитната находка са няколко гроба, в които са погребани само мъже с ръст над 1.80 м. При изследването на черепите е установено, че те са потомци на аристократични старобългарски родове.

Едно от най-интересните неща, които могат да се видят са оригиналните стенописи на храма. На западната стена в началото на XVI в. са изобразени най-големите български светци Иван Рилски, Гавраил Лесновски и Прохор Пшински.

Впечатляват сцените от житието на Св. Никола Мирликийски, който вероятно е бил патрон на гробищната черква към началото на XVI в. От епохата на Възраждането са забележителни стенописните ансамбли на Никола Образописов, както и украсите на самоковските резбари Петре Белио мустак и Стойчо Фандъков.

Чешмата в двора на църквата е издигната през 1879 г., като водата е доведена от главния извор над църковното аязмо. Каменното корито е взето от чешмата пред фурната на чаршията в Самоков.

В 1932 г. чешмата е вградена в павилион с под, облицован с орнаментирани мраморни плочи от турските и еврейски гробища край Самоков. На 250 м югоизточно от храма пък е самото аязмо, чиито води според очевидци лекуват различни болести и за което се разказват много чудеса.

През 1737 г. Бельова черква приютява мощите на българския светец и мъченик Самоковския митрополит Симеон Попович. Той оглавява Самоковската митрополия от началото на месец септември 1734 г. Седалището ѝ тогава е в Дупница, но службите се изнасят само в Бельова черква.

По време на войната между Османската империя и Австрия през 1737 г. започва т.нар. бунт на самоковските свещеници. Митрополит Симеон е арестуван от турците, измъчван в продължение на 23 дни и откаран в София. Там без съд са обесени 350 свещеници, монаси и софийски граждани. На 21 август 1737 г. Священномъченик Симеон Самоковски увисва на бесилото зад църквата „Св. София“, на същото място, където по-късно загива и Апостола на свободата Васил Левски.

Историко-археологическият комплекс в Белчин

За да можем да разгледаме повече забележителности, решаваме да се върнем към столицата през селата Железница и Бистрица по склоновете на Витоша. Първата ни спирка е в село Белчин, разположено в удобната долина между Рила, Витоша и Плана.

Тук ще видим възстановената наскоро късносредновековна църква „Св. Петка“, музейната сбирка и крепостта Цари Мали град. Храмът е построен през XVII в. върху основите на по-стара църква от XIII-XIV в.

Музеят е в новоизградена реплика на стара възрожденска къща от Белчин от XIX в. На първия етаж е разгърната археологическа експозиция с находки от крепостта Цари Мали град, сбирка от ръкописи и оригинална старопечатна литература.

Показани са уникални образци, един от които е Требника на Божидар Вукович от XVI в.

На втория етаж има етнографска сбирка от носии, богата колекция от съдове, оригинални тъкани и завивки, детски люлки и действащ разбой, на който може да се тъче.

Крепостта Цари Мали град над село Белчин е охранявала важен път за Сердика. Мястото е обитавано още от ранножелязната епоха (XI-VI в. пр.Хр.). През римския период (III-IV в.) там има езическо светилище, като върху него през IV в. е издигната раннохристиянска църква.

Крепостните стени са изградени по времето на император Валент (364-378). Крепостта е с план на неправилна елипса и огражда площ от 9 дка.

До този момент археолозите са открили четири кули, седем сгради от различни периоди и християнски култов център, който включва три църкви, строени една върху друга.

В момента е възстановена последната, която е от XV век. Краят на крепостта се свързва със страшното аварско нашествие от 578 г., при което са унищожени почти всички крепости в района.

Ненадминатите майстори от XVII век в

Алино

Продължаваме към София и след няколко километра стигаме с. Алино. Според народните предания името идва от XVII в., когато пожар изпепелява селището и нощното небе се оцветява в алено. Наблизо са останките от средновековна крепост и т.нар. Момина сълза - скала, от която капят капки лековита вода. Недалеч е и внушителният дъвен каменен саркофаг, наричан от местните хора Момата.

Най-голямата ценност на Алино е манастирът „Св. Спас“, намиращ се на 6 км североизточно от селото. Той е в полите на Плана планина, под връх Калето (1190 м.н.в.) Днес обителта е запустяла, но все още съществува великолепната ѝ църква.

Тя е засводена еднокорабна и едноапсидна сграда без предверие и купол. Според ктиторския надпис запазените великолепни фрески са от 1626 г. В олтаря са изобразени традиционни сцени „Богородица Ширшая небес“, „Причастие на апостоли-те“, „Поклонение на Христовата жертва“, „Благовещение“ и „Гостоприемството на Авраам“. В източната част на храма са илюстрирани сцени, разказващи за чудесата на Христос като „Неверието на Тома“, „Сватбата в Канна Галилейска“, „Преполовение“ и др. На свода пък са представени различни превъплъщения на Исус: младият Емануил, Вседържателя и Христос-Ангел. От запад се редуват сцените на църковните празници и Страстите Христови.

През XIX в. на западната фасада на църквата е добавен образ на патрона Христос Спасител. Историческа ценност са и големите иконостасни икони на Христос, Св. Богородица, Св. Иван Рилски, Св. Йоан Предтеча и малка сборна икона от 1845 г.

Стенописите в алинския храм изпълнени в традициите на атонските майстори, като част от композициите са опростени и освободени от някои детайли. Поради това те са по-наивни и примитивни, но по-искрени и разбираеми. Стенописите са колективно дело на живописци с различен творчески почерк.

Строят Бистришкия манастир върху антична гробница

През красиви планински местности минаваме покрай с. Железница и ето, че достигаме до Бистрица. Това селище е само на 10 км от центъра на столицата, но е едно от най-старите в полите на Витоша и Софийско. Преданието гласи, че когато Софийското поле е езеро, около него има само три села - Яна, Бояна и Бистрица.

Основателките им са три сестри - Бистра, Яна и Бояна. Те са царски дъщери и баща им строи за всяка от тях дворец, като избира най-личните места. Когато момичетата се омъжват, слугите им остават да живеят там и така се зараждат селата. Бистрица е наистина старо село и името му може да се открие в картата на Второто българско царство, където е означено като крепост.

Най-интересният и най-тясно свързан с историята на селото е Бистришкият манастир "Св. Св. Йоаким и Анна". Той се намира на 2 км югоизточно в местността Мали дол. До обителта може да се стигне с кола по път, който се отклонява вляво от шосето Бистрица-Железница. Вече има и еко-пътека, която започва в южният край на селото и върви в югоизточна посока.

Вероятно през IX-X в. на това място съществува манастирът "Св. Апостол Петър". С благоволенieto на цар Иван Александър той се разраства и укрепва. Обителта не е построена на какво да е място. При строежа през 1947 г. на съществуващата днес църква археолозите разкриват антична раннохристиянска гробница от IV-V в. с изобразени по стените кръст и котва. В нея може да се слезе по каменни стълби откъм притвора. Въпреки че по време на османското нашествие през XIV в. манастирът е унищожен, тукашните хора запазват спомена за него и поставят на мястото на древния олтар каменен кръст. Затова през османското владичество това място е наричано "На кръсто".

С тази спирка пътуването ни отива към своя край. Спускаме се към полето през Симоново и виждаме ширналата се пред нас София. Тук също може да се отклоним за малко и да посетим прочутия Драгалевски манастир „Св. Богородица Витошка“, основан в 1345 г. от цар Иван Александър и обновен през 1476 г. от софийския болярин Радослав Мавър. Ако сме се уморили, ще го оставим за друг път, защото край София има още много чудеса, които трябва да бъдат видени.

GPS координати и надморска висчина

1. Западна порта на Сердика	S42 41 56.16 И23 19 13.23 -559м
2. Църква «Св. Петка Самарджийска»	S42 41 52.30 И23 19 19.25 -554м
3. НАИМ-БАН	S42 41 47.84 И23 19 28.11 -561м
4. Църква «Св. София»	S42 41 47.62 И23 19 51.87 -559м
5. Крепост и манастир Урвич	S42 33 25.69 И23 25 27.20 -673м
6. Манастир «Св. Николай Чудотворец»	S42 33 36.15 И23 25 39.05 -682м
7. Манастир «Св. Архангел Михаил»	S42 33 02.50 И23 25 34.60 -884м
8. Чешма в центъра на Самоков	S42 20 19.07 И23 33 33.05 -948м
9. Байракли джамия	S42 20 19.48 И23 33 28.56 -946м
10. Метох «Покров Богородичен»	S42 19 51.88 И23 33 34.47 -959м
11. Бельова черква	S42 18 43.74 И23 33 34.47 -1007м
12. Историко-археологически комплекс Белчин	S42 21 27.43 И23 22 58.18 -949м
13. Алински манастир	S42 26 23.51 И23 24 49.82 -1072м
14. Манастир «Св. Св. Йоаким и Анна»	S42 34 16.19 И23 22 24.90 -863м

Проект на Копам БГ
финансиран от Програма «Култура»
на Столична Община
в подкрепа на кандидатурата на София
за
Европейска столица на Културата

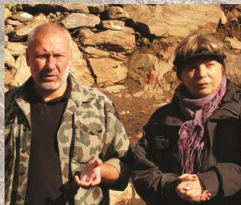
Доц.д-р Бони Петрунова, проф. Николай Овчаров, автори
Иван Вайсов, аерофото
Филип Петрунов, фотография
инж.Атанас Каменаров, карта
Елена Василева, предпечат

София 2013

СОФИЯ
2013

ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА
НА КУЛТУРАТА

Доцент Бони Петрунова и професор Николай Овчаров са водещи български археолози в областта на средновековието.

Широко известни са проучванията им на знакови исторически градове като: Перперек, Калиакра, Търново, Лютица, Велики Преслав и на редица некрополи от XIII-XVIII век, както е съвместният им проект за тайнствените каменни паметници от село Нисово до град Русе.

Проектът «Урвич последната крепост на Шишмановци» е логичен резултат от дългогодишният им опит в изследването, опазването и популяризирането на българското културно наследство.

Археологическите разкопки и историческият анализ реализирани през 2008-2012 са в основата на реконструкцията, която ще превърне Урвич и манастира «Св. Илия» в любимо историческо и духовно място на софиянци и гостите на столицата.

Тази книга представя един специален маршрут от съкровищницата на българската история, който може да ви отведе до непознати места из красивата българска земя. Тук авторите са вплели историческата памет със съвременното разбиране за пространство и Ви предлагат една разходка през времето и историята.

Приятно Пътуване!

